

staatsrecht in anti-revolutionaire zin, zooals dit nader door Groen in zijn „Bijdrage" is ontwikkeld.

Voor Godsdienst, gezag en vrijheid kwam de grondlegger der Anti-Revolutionaire Partij op. Want, zoo schreef hij: „zonder Godsdienst kan er geen wezenlijk gezag; zonder gezag geen wezenlijke vrijheid bestaan".

En hij betoogt dan verder: „Zoodra de Overheid niet meer op het terrein der revolutie zal staan, is zij in de mogelijkheid, zonder eenig gevaar, ruimschoots deze vrijheid, zonder welke er geen regelmatige ontwikkeling der Natie kan zijn, te verleenen; en, wat meer zegt, zij kan ook die vrijheid eerbiedigen welke voor iederen mensch, onder elken Staatsvorm, de meest belangrijke is. Ik bedoel de vrijheid van geweten; gelijk zij de vrijheid van drukpers, de vrijheid van Godsdienst, de vrijheid van de vrijheid der Kerk, en de vrijheid van Onderwijs omvat".

Groen wenschte — al had hij geen haast — inderdaad Grondwetsherziening, doch het doel, waarop het oog gericht moest zijn, was „de Grondwet, in zoo ver zij de uitdrukking is der liberale begrippen, die uitdrukking te doen worden der nationale regten; met andere woorden, haar te zuiveren van den revolutionairen zuurdeesem, waarmede zij in meer dan één opzicht is doortrokken".

Dit doel — Groen wist het wel — zou echter alleen bereikt kunnen worden, indien er in de geestesgesteldheid van het volk een omkeer kwam. En hij merkte dan ook op:

„Belofte van handhaving en poging tot herziening beteekenen niets, ten ware men terugkeert tot de leer welke in Gods wil den oorsprong van regt, gezag, en vrijheid, den grondslag der Maatschappijen, en het rigtsnoer der Overheid vindt. Zoodra men dit rustpunt heeft, zal men goede wetten niet slechts kunnen maken, maar ook ten uitvoer kunnen leggen".

Niet het minst belangrijk nog voor dezen tijd is de waarschuwing, welke Groen in het laatste hoofdstuk, in zijn „Besluit", richtte tot de Regeering, tot de Staten-Generaal en tot het Nederlandsche Volk.

Aan het adres van de Regeering merkte hij o.m. op: „Hier te lande is de Regeering zwak of sterk, naarmate zij hare kracht in milde en vrijzinnige begrippen, of in Christelijke en historische beginselen zoekt".

De waarschuwing, welke de loop der gebeurtenissen in het midden der vorige eeuw, voor de Staten-Generaal inhield, gaf Groen als volgt weer:

„Men verbeelde zich niet dat het gevaar enkel Koningen en oude Stamhuizen geldt. Nadat eenmaal het revolutie-beginsel ten grondslag der Staatsinrichting was gelegd, hebben de omwentelingen zich dikwerf en doorgaans bij verandering der Overheid bepaald, met zeer geringe wijziging der gansche organisatie van den Constitutionelen Staat. Meestal was er eenvormigheid, ook onder schijnbare afwisseling der vormen; overneming der nalatenschap van het gevallen Bewind, met belofte van meer vrijheid, of glorie, of kracht; ter zijdestelling van allen wezenlijken invloed der Natie, op grond dat zij genoeg aan de Constitutionele waarborgen had. Dit zal niet zoo kunnen voortgaan op den duur. Europa snelt, naar het schijnt, wederom een ander soort van omwenteling te gemoet. Het Constitutioneel Gouvernement, vroeger het voorwerp, ik mag bijna zeggen, van aanbidding, is bij de meesten geheel in minachting geraakt. En zou die minachting niet grootendeels uit het verlamd zijn van de groote drijfveer der machine, dat is, uit de slapheid der Nationale Vertegenwoordiging, uit hare krachteloosheid ten goede, worden verklaard?"

Eerstige woorden, welke ook voor dezen tijd geschreven zouden kunnen zijn. Hoe ernstig de toestand ook was, toch was Groen van oordeel, dat de moed nog niet behoefde verloren te worden. En hij merkte iets verder dan ook op: „Het jaren lang verzuimde kan wellicht nog worden hersteld. Als de leden zich bedienen van hunne regten ter vervulling van hunne plichten. Als zij hunne talenten dienstbaar maken aan de bevordering der Nationale belangen. Als zij, ook in de behandeling der aangelegenheden van den Staat, zonder vrees en zonder overdrijving, in den krachten zin des woords, Nederlanders en Christenen zijn".

Ten slotte had ook de nalie aan waarschuwing behoefte. Donker toch was het verschiep. Dreigende tweedracht, toenemend gebrek aan zedelijkheid, aan godsdienstigheid, aan Christelijk geloof. „Lands financiën ontredderd. Naburen, vijandig, nijdverig, heerschzuchtig".

Waarlijk, indien men den toestand en het gedrag der natie bij haar geschiedenis en roeping vergeleek, was het alsof ook de laatste bemoedigende gedachte zou ontzinken.

De weldadigheden Gods over Nederland waren vele geweest. „Zouden er in Nederland minder tekenen dan te Capernaüm zijn geschied?" zoo vroeg Groen. En hij voegde er aan toe: „Laat

ons niet vergeten dat er een einde aan Gods langmoedigheid, een begin Zijner oordeelen is, niet ter beproefing, niet ter loutering meer, maar ten verdere; dat er, voor Natien, zoowel als voor personen, die het Evangelie gekend hebben, schatten Zijner liefde, maar ook schatten Zijner langgetergde gerechtigheid zijn".

Terstond daarop laat hij dan hooren de vragen aan het begin van dit artikel geciteerd, met het daarbij vermelde antwoord.

En wat is dan de dubbele verplichting en verantwoordelijkheid, welke in het bijzonder de Christenen hebben?

„Het gebed is de eerste hunner plichten, en de grootste dienst welke zij aan het Vaderland kunnen bewijzen.... Ja, het krachtig gebed eens rechtvaardigen vermag veel; doch, wanneer God de middelen schonk, wordt de werkzaamheid niet buitengesloten, wat zeg ik? zij wordt ondersteund, geheiligd, verdubbeld. Bidt, als of ge niets; werkt, onder opzien tot den Verhoorder des gebeds, als of ge alles kunt vermag".

Indien de Christenen hun plicht zouden doen, zouden zij de uitkomst ook aan God kunnen overlaten. Alleen dan zouden er ook in de toekomst nog lichtpunten zijn. Want, zoo besloot Groen zijn „Bijdrage", „wat, bij Christelijken zin, een ootmoedig en heilbegeerig Nederland zou kunnen worden, dat berekene hij die de uitgestrektheid van Gods beloften aan Natien die Hem dienen, berekenbaar acht. Gelukkig Nederland.... indien het behoefte gevoelt om weder te keeren tot den God wiens duizendwerf verbeurde gunst misschien nog voor ons weggelegd is; indien het leert dat elke ware herziening der Grondwet met het aannemen van Gods wet begint; indien het, door schuldbesef en aanbidding, zich het uitzicht opent om, gespaard en gelouterd, een toonbeeld van Gods genade te zijn, tot in de verste nakomeling-schap".

Zoo spreekt Groen van Prinsterer nog in dezen tijd tot allen die het zich tot plicht rekenen op staatkundig terrein den strijd aan te binden tegen ongelooft en revolutie en om uit te dragen de beider, waarin geschreven staat: Tegen de Revolutie het Evangelie!

A. R. DE KWAADSTENIET.

UIT DE HISTORIE

Dr. A. Kuyper over de Belijdenis.

II.

Het eerste wat we van Kuyper willen vernemen is zijn visie op het ontstaan van de belijdenis der Kerk. Met name zal ons belang inboezemen zijn kijk op de taak, den invloed der theologische wetenschap daarbij.

Daarover sprekend, keert Dr. Kuyper zich met kracht tegen de opvatting, dat het assimileeren en reproduceeren van de waarheid der Schrift aan de wetenschap als zoodanig zou overgelaten zijn.

Neen, dat is de taak der Kerk.

In haar is een geestelijke werkelijkheid, een geestelijk leven, gewrocht door den Heiligen Geest. Die in haar woont en haar nu in de geestelijke ontwikkeling leidt. En tegelijk is in de Kerk, in verband met, en als gevolg van dat eerste, een verlichting, eveneens een werk van den Heiligen Geest. Die daardoor een geestelijk inzicht geeft in de geopenbaarde waarheid Gods. Deze beide, die geestelijke werkelijkheid en die geestelijke verlichting, niet gezien als individuele gaven, maar als geschenken aan, en werkende in de gansche Kerk, zijn de subjectieve voorwaarden van het belijden, en dus van de dogmavorming der Kerk.

Ware nu de assimilering en reproductie van den waarheidsinhoud der Heilige Schrift aan de wetenschap, als zoodanig, overgelaten, zoo zou het de taak van deze groep (van dogmatologische vakken der theologische wetenschap, C. V.) zijn, om suo Marte den inhoud der Openbaring te voorschijn te brengen, haar „begriffamässig" te ontlede, en het ontlede systematisch te ordenen. Zóó intusschen staat de zaak niet, en kan ze niet staan, wijl de geopenbaarde waarheid alsdan een loutere abstractie zou moeten wezen. Dit echter is ze geenszins. De geopenbaarde waarheid staat in verband met de geestelijke realiteit, waarvan ze den logischen inhoud uitsprekt. Dit nu maakt, dat ook de Kerk van Christus, waar ze deze waarheid erkent en in zich opneemt, dit niet doet door middel van een abstractie, die afgescheiden is van haar geestelijk leven, maar zóó, dat ze geestelijk eerst de realiteit, waarvan deze waarheid de uitdrukking is, grijpt; alnu door de geopenbaarde waarheid deze mystieke realiteit voor zich verklaard vindt; en op grond van dezen concursus deze waarheid tegelijk beleeft en belijdt. Het geestelijk leven in de Kerk van Christus is alzoo de realiteit, waardoor subjectief de waarheid der Openbaring gedragen wordt, en slechts voor zooverre haar belijdenis door dezen geestelijken achtergrond gesteund wordt, kan gezegd, dat ze den inhoud der Openbaring in zich heeft opgenomen, en alzoo in staat is om haar te reflecteeren¹⁾.

Wanneer Kuyper hier spreekt van de Kerk, dan bedoelt hij daarmee de Kerk in haar institutionaire gestalte.

Bestond nu de Kerk alleen organisch, en niet ook institutionair, zoo zou dit geestelijk inzicht in de waarheid geen ander steunpunt vinden dan in de publieke opinie der Christenheid, en juist deswege vaag van vorm blijven, en elke scherp geformuleerde uitdrukking derven. De stroom der belijdenis zou aldoor troebel blijven; elke poging om tot op den bodem van dezen stroom te zien zou falen; en nimmer zouden zijn wateren als kristal voor ons schitteren kunnen. Dit werd eerst mogelijk door het institutionaire optreden der Kerk, voorzien met haar van Christus ingestelde ambten, en aldus in staat om op Concilie en Synode te belijden met eenparige stem. Stonden nu deze ambten en deze Concilieën buiten het regiment van den Christus en evenzoo buiten de leiding van den Heiligen Geest, dan zou dit tot niets leiden. Maar nu, zoo dikwijls de Kerk van Christus vergaderd is, ook de in haar wonende Heilige Geest zijn tegenwoordigheid doet gevoelen, verkrijgt zulk een uitspraak van de institutionaire Kerk een hooger en ander karakter dan de uitspraak van een vergadering van geleerden... Met het Gutachten van een faculteit, met het besluit van een vergadering van schoolgeleerden, of met de opinie van een enkel theoloog, mag zulk een dogmatische fixeering nooit op één lijn worden gesteld. Ze komt op uit andere motieven, er werken andere factoren op in, en ze vindt op gansch andere wijze ingang²⁾.

De belijdenis der Kerk, of, wat hetzelfde is, de dogmata der Kerk moeten nooit op zichzelf worden gezien. Ze zijn de vaststelling van wat de Kerk als inhoud van Gods Openbaring greep. Zij blijven steeds de levende weergave der Openbaring. Ze geven alleen het altijd levende Woord Gods in de taal der Kerk van Christus. Ze hebben dus ook een geheel ander en een veel geringer gezag dan de Heilige Schrift.

Wel moet dus gewaakt tegen elke poging, om aan zulk een dogmatische fixeering, buiten verband met de Heilige Schrift, als ook haar principium, een met de Schrift gelijkstaand gezag toe te kennen. Dit ware den stengel afsnijden van zijn wortel. Gelijk de Schrift altijd primair is, zoo blijft de dogmatische fundeering altoos secundair. Het relatieve blijft ook hier steeds zijn steunpunt vinden in het absolute. Maar is eenmaal, ten gevolge van allerlei antithese en worsteling, het in de organische Kerk schullende besef van de waarheid tot institutionaire belijdenis gekomen, dan is die belijdenis niet de vrucht van wetenschappelijk onderzoek, noch van abstract intellectuele inspanning, maar dan is in deze dogmatische fixeering het inzicht in de waarheid der Openbaring, voor zoover dit gegund wordt, eene gave, die van Christuswege door den Heiligen Geest aan de Kerk toekomt, en alzoo blijvende waarde bezit³⁾.

Denkt men zich toch die dogmata als op zichzelf staande formules, dan zijn het niets dan abstractiën. Feitelijk daarentegen zijn de Dogmata levende planten, die haar vertakkingen in geheel het historisch verleden hebben, en met haar wortelen vastliggen in de Heilige Schrift... De Kerk belijdt haar belijdenis, en gelooft haar Dogma, niet omdat het alzoo in haar Formulieren van eenigheid staat, maar overmits ze vaststaat in de overtuiging, dat alzoo de Waarheid is, die ons in Gods Woord is geopenbaard. Niet de Confessie zelf, maar de Schriftuurlijke Waarheid, gelijk ze die in haar Confessie uitsprekt, is de inhoud van haar belijdenis. Het is en blijft alzoo de Heilige Schrift, die als principium unicum Theologiae (eenig beginsel der theologie) vlak onder de belijdenis ligt, en in die belijdenis moet uitkomen⁴⁾.

Wie zoo spreekt ziet de belijdenis der Kerk op een totaal ander niveau dan de wetenschap der theologie. De belijdenis gaat in waarde ver uit boven die wetenschap. Ze ligt in een andere „wereld". Ze heeft een geheel ander gezag. Ze is het eigendom der Kerk. Ze eischt dus ook een andere, een eigen interpretatie.

Wel heeft de Kerk bij het vaststellen van het dogma gebruik gemaakt van het licht, dat door wetenschappelijke studie reeds ontstoken was. Maar nooit heeft de Kerk het zoo gezien, dat haar dogma door de godgeleerden als zoodanig geformuleerd en door haar als resultaat van wetenschap eenvoudig kon overgenomen en geregistreerd worden. Het dogma ontstond uit zeer onderscheiden factoren. Namelijk:

1o. uit den strijd, die in den boezem der Kerk door de antithese van de leugen gewekt was; 2o. uit het geestelijk proces, dat de Kerk ten gevolge van dien strijd doorliep; 3o. uit het ambt, dat als zoodanig, tot het geven der beslissing werd opgeroepen; en 4o. uit de leiding des Heiligen Geestes, in de gebondenheid aan het Woord. De vrucht der wetenschap was dus slechts voor een deel in de formulering van het Dogma werkzaam, en nevens deze vrucht der wetenschap werkten allerlei andere factoren, die niet uit de wetenschap, maar uit de wereld, uit de Kerk, en uit den hemel, als we ons zoo mogen uitdrukken, op de formulering van het Dogma invloed oefenden. Vandaar dan ook, dat het Dogma niet gewacht heeft, tot de wetenschap met haar resultaten geroed was, maar dit resultaat vooruitliep, en eerst door zijn fixeering de wetenschap in het rechte spoor heeft geleid. En als zoodanig nu ligt het Dogma niet in de wetenschap, maar staat als phaenomenon buiten haar, en kan als zoodanig object zijn van het wetenschappelijk onderzoek⁵⁾.

Of, o te vatte de zeer

om de het m de leu en als Belijde dat a terugg en in ketter wierd.

En Kerk alle me inspar tend geleer togena enkele steek dan, a aan z sprak ten sl de ir wierde tegene

Een nood d

in ha noodk de gr

Mer henco niet u

Nee poede Geest bereid

Er opstel Synod er is wegzl worde

zijn C artike Kerk naar

Same als vol

1o. I gestalte heidsin

haar d 2o. D de Wa onder"

3o. D weten

4o. E teraard rie.

5o. V belijden naast loren.

6o. B over de de belij

7o. E nooit m schappe

8o. E belijde worden

risch de Kerk en har heeft v denis h

H.

1) Enc Enkele et

2) Idem

3) Idem

4) Idem

5) Idem

6) „De

7) Rem

OP

Blijke telijke

van de scholen anders

begeerd wilden

andere de gees

achten groot t